

בכואי למעבר מנדלבוים השנה לא רצו ל- אפשר לי זאת, ורק לאחר שבועה של ריי- מנהג בתי, דודר אלי-יחיל, ערב לי על סכום רציני - הרשו לי לעבור. וגם זאת בתנאי שלא אעזוב את הבית לרגע. הייתי אצל בתי כל היום, בעלה דאוד הוא מנהל הבנק העותומאני באירביד. היא הציעה לי לעבור לגור אצלה לצמיתות והסכמתי.

התלונן השבוע חדאי: "זה יהיה פתרון נוח מאד. היא תיסע לגור עם בני, תספר להם דברים כאלה עלי שלא ירצו לראות את פני יתרי, ואני אשאר בודד ועירי כאן. אחרי שני השנים להעלמת הניירות שלי, ייניני יכול להתגונן." ובמכתב ששלח למשרד ה- פנים הוסיף: "כל זה, בעצם, אינו נוגע לי - שאלה, אשר עליכם לפתור - לאן נעלמו ניירותי?"

תליאכ"ב

על השחיטה

עמירם, תיראה, הוא בא"י - קיראה דראי- מית זו נשמעה מפיו של יוסי בן השמינה, שהאביב לעבר איש מגודל זקן שחור. האיש לבש סינור לבו, מנואל כולו ברם. על רגליו נעל האיש מגפיים חומים, אף הם מנואלים ברם. בידיו החזיק סכין מטבח גדולה ומאימת.

לגבי עמירם קביצת הילדים שהצטופפו לידו, הייתה התמונה שיגרתית מאד. יום יום, בהלכם לבית-הספר ובחזרה ממנו, זיגרי חים הם את ילקוטיהם ליד גדר גבוהה, ובסקרנות לודותית מלחא אימים עוקבים הם אחרי העושה מהעבר השני של הגדר. הם אינם יכולים להתאפק, מוכרחים להציץ ולדעת מה נשמע בפנים, בבית-המטבחיים העירוני, השוכן רק מרחק של פסיעה אחת מפתח בהיהם.

שור השתולל ברחוב. בבית מס' 93 ברחוב יהושע בן-נפתח, התייפפה הגבורה מנו, המתגוררת ועם ששפתחה היעפה בקומה ה- שנייה, בזעקות יאוש. "גיהנום פה, אי אפשר לחיות הפכו את המקום לשוק בהמות. כבר בצאת השבת מתחילים להגיע סוחרים בהמות עם הברר לשחיטה, ולא מספיק שהרחוב נכתם מכלי הרכב, אלא עוד קושרים את הבהמת לעמודי החשמל ולעצי הנוי המע- טים - אפילו לעמודי הגדרות של החצרית. הבהמות משתוללות. הן עצבניות וגורמיות וזקוקים לרכוש" היא הצביעה ביד רועדת לעבר גדר ביתה הרוסה, אשר לדבריה נחריבה לפני ימים מספר על-ידי שור מש- חולל מועמד לשחיטה.

"אנו חיים באוירה של אימים", הוסיפה הגברת אבישי, אם לשמונה ילדים, "ילדינו גדלים באוירה של דם, עקצקת וגרופים של הקצבים, וכל העיריב המתרכז יומיים בבית המטבחיים. אין לנו מנוחה לא ביום ולא בלילה. בלילה מביאים את הבקר, ביום שוחטים אותו."

גרוע מצבם של דיירי הבתים הסמוכים לבית המטבחיים העירוני מצד רחוב אלכסנ- דר ינאי, ובמיוחד של אלה המתגוררים בכתים הנושאים מספרים 19, חלונות ו- פרספית דירתיים. הם ממש בתוך הצר בית המטבחיים. מעל לחומה המקיפה אותו, על נקלה עוקבים הדיירים אחרי תהליכי השחיטה של הבקר הנובא במאותיו. הוע- קות המבהילות של הבהמות הנשחטות, סי- לוני המם היתו בתוך ההעלות. גישי הבשר המובל בעגלות - הם מחזה יומיומי.

"אני נאלצת להחזיק את התריונים מוגנים כמעט בכל הודושי השנה", התלוננה הגברת קרני, אם לתיווך רך מרחוב אלכסנדר ינאי 13. האוויר ספוג ריח חריף של דם טרי, עכשיו עוד חרוץ, אך ימי הקיץ הולכים וקרבים. ואז החום המחניק, המלחה הקרות זבוכים מכל המינים, הופך את חיי הדיירים לסיטו בלתי נסבל."

לדבריה של גברת קרני- הצטרפו עשרות משפחות, אשר מנת חלקן היום-יומית היא להיות עדים למחנות הידיה המתרחשים מי תחת לאסם בבית המטבחיים, התלוננו ב- עיריה.

יש תוכנית. ד"ר לויט. מנהל בית ה- מטבחיים העירוני, אינו מבטל את אירעניימית הגורמת לתושבי הסביבה על-ידי מציאותו של בית השחיטה במקום. "אבל מה לעשות? כשהחליטו דינוגור ורוקח להקים בית מט- בחיים בעיר העברית הראשונה, היה המקום שנבחר אז סוף העולם. ב-1931 שירת 60 קצבים 600 אלף תושבים. כיום אנו משרי- תים 300 קצבים ו-450 אלף תושבים של תל-אביב רבתי. נוסף לזה מקיים בית ה- (המשך מעמוד 12)

החברה שייצרה את המשקה הזך בבקבוק הצח עסקה גם

הסערה בבקבוק

בשעה שפקיד אחד עזב את החברה ופקיד שלישי הועבר למחלקת אחרת. מיטרו פקיד אחד לבקבוק עם יסקותיו של בורנשטיין, אישר היועץ המשפטי של שק"ם לכתב העולם הזה. הוצאת הסוכר בכמת גדולה כל כך היתה בניגוד לנוהלי השק"ם. הפקידים שעשו זאת עברו על ה- חוק.

בכל זאת, לא הועמדו הפקידים לדין. מנה- לי שק"ם העדיפו לטשטש את הגרשה כולה, לעבור עליה לטור היום.

★ ★ ★

"ניימן הלשין עלי!"

קפקה אחת סיכלה את תוכניתו של בורנשטיין. היא הופיעה בדמות ד"ר פליכס מרשנר, אחד מחוקרי מחלקת הפיקוח במשרד המסחר והתעשייה, שהחליט במרס 1957, לערוך ביקור פתע במחסני הסוכר של חברת טמפו בע"מ. מרשנר גילה מיד כי 35 הטון שנתקבלו משק"ם חסרים במחסנים. הוא הודיע על כך לממונים עליו, שפתחו תיק פלילי נגד בורנשטיין.

התיק הפלילי 5400/57, חיועץ המשפטי נגד טמפו, חברה למשקאות בע"מ, משה בן צבי בורנשטיין ושמואל נוימן, מנהל החשבונות של החברה, עבר כמה וכמה גיל- גולים מאז הובא בפני השופט, ועד ליום בו הודה בורנשטיין בשמו ובשם החברה במכירת הסוכר. בתחילה, האשם בורנשטיין בגניבת הסוכר שהיה מיועד ליצור טמפו לצבא, בימי מבצע סיני, ובמכירתו במחיר

ה שם "טמפו" הפך מזמן מושג כשפה העברית. המשקה המרענן החל מסמל את הווי הארץ לא פחות מאשר הפלאפל והתמס של תקופות קודמות. השבוע זוקזע עולם המשק בישראל על-ידי פרשה סנסציונית, מלווה בשרשרת של משפטים ואשמות והאשמות-נגד. ככל שהתרחבה שערוריה זו, כן היה נראה כי השם טמפו מסמל עוד משהו: המציאות המיוחדת של הכלכלה הישראלית, בה מרוויחים אנשים לא מייצור פחורות, אלא בעיקר מעסקות של מטבע, פעולות בשוק השחור וזילגול הון.

בהתאם לכמות המוחשית שאת הספקתה היה השק"ם דורש מדי פעם. כך היתה אספקת הסוכר מחלקת פחות או יותר במשך השנה כולה.

אולם משום מה סיפקו פקידים שק"ם ל- בורנשטיין מראש כמעט את כל כמות הסוכר - 35 טון - שהיתה דרושה ליצור במשך השנה. כמות זו היתה מוגזת ב- מחסני שק"ם. כחלק מן ההכנות למלחמה. בורנשטיין לא ראה כל צורך לשים סוכר זה במקרה. הימים היו ימי מיבצע סיני, והסוכר עלה בשוק השחור 1800 ללי לטון.

בורנשטיין הוציא את הסוכר מיד. טוען הוא: "השתמשתי בו לצורך הייצור שהלך לשוק החופשי". אם נכון הדבר, הרי הרחיב בורנשטיין שוב סכום גדול של ריבית. כי את הסוכר משק"ם קיבל ללא תשלום, ואילו קנה את הסוכר במחיר הרשמי היה צריך להוציא 21 אלף לירות.

לדברי מאשימו במשפט, לא הסתפק בורנ- שטיין גם ברוח זה, אלא הוציא את הסוכר

במרכז השערוריה עמד גבר נמוך ועגלגל, בעל אף סולד, שהגיע לישראל בשנת 1951. משה בורנשטיין, שותף לשעבר באחת ה- טחנות הגדולות ביותר בפולין, שדיבר עברית שוטפת כבר ברגע שדרך על אדמת הארץ, דיבר ישר לענין. הוא רצה להשקיע את כס- פו, להרחיב את הרחא המקסימלי.

בימי מלחמת-העולם הסתתר בורנשטיין ה- חרשה, החזיק את כספו, לדבריו, בבנק שווייצי. כרבים מבני ארצו ומעמדו, ידע להודיל הון זה בשנים הראשונות אחרי המלחמה, עת היתה אירופה גן-עדן של השוק השחור. עתה, בכואי ארצה, הביא עמו גם מתכון של משקה חדש. באמריקה זכה המשקה לשם טורפא. בישראל נמצא לו השם טמפו.

לא היה קשה לבורנשטיין למצוא שותף. יעקוב תבורי, בעל בית-חרושת למשקאות במרדס'חנה, היה מוכן להעמיד את מפעלו ונטיגו, יחד עם סכום מסוים של כסף, לרשות השותפות החדשה. תמורת השקעת כספו של בורנשטיין והמתכון האמריקאי, כך נולד ממעל טמפו במרדס'חנה.

כעבור שלוש שנים בדיוק פג תוקף החוזה שחייב את תבורי לעבור בחברה. בו ביום הודיע על רצונו לפרוש. תוך חמש דקות הסכים עם בורנשטיין על המחיר. הוא זיה אופייני לגידולו העצום של מפעל טמפו. כעד בעלותו על החצייה המפעל קיבל תבורי כמזומנים 200 אלף לירות.

★ ★ ★

רק החייד הפסיד

ניין יבוק היה לקחת תעשיין של משקאות קלים סכום של 200 אלף לירות כמזומן, לפני שנה וחצי, עת שילמו קיבוצים ריבית של 36% לשנה על כמה אלפי הלירות שלקחו בשוק השחור, ועת התקשו גם בעלי המפעלים הגדולים ביותר לגייס כספים למימון הייצור?

כאן הוכיח בורנשטיין את כושרו המסחרי, יאת התמצאותו המהירה בנוף הכלכלי של הארץ. הוא ניגש לשק"ם, הציע לפקידיו עסקה מושכת מאד. עד אז היה השק"ם קונה טמפו כרצונו, ללא התחייבות מוקדמת, משלם עבור כל בקבוק 48" עד 60 פרוטה. נתה הציע בורנשטיין להורווי את המחיר 40- פרוטה, בתנאי שהשק"ם יזמן מראש שלושה חוצי מיליון בקבוקים לשנה, ישלם מראש את כל המחיר: 140 אלף לירות. נוסף על מחיר זה התחייב השק"ם לספק לבורנשטיין את הסוכר הדרוש ליצור, ללא תשלום.

מעיסק זו הרעידו שני הצדדים: בורנשטיין קיבל מיד 140 אלף לירות, ללא תשלום ריבית כל שהיא. אילו לוהו זכום כזה בשוק השחור, היה משלם תמור רתו ריבית של כ-50 אלף לירות. את זכום שהיה חייב לשלם לאוצר - בצורת יהבגמן ומסקינות - שילם רק כעבור חודשים רבים.

שק"ם, איגוד ממסלתי המנהל על כסיס עסקי, הוריד את המחיר, קיבל ב-40 פרוטה את המשקה שהוא מכר לחייליו כמחיר של 95 פרוטה (עד שמבקר-המדינה יצוה להורווי את המחיר).

המססיד היחיד בכל העיסקה היה חייל צה"ל, שלא נהנה מהזולת המחיר, אך כמקרים רבים מצא בשק"ם רק את טמפו, לא יכול היה לבחור במשקה אחר.

★ ★ ★

סוכר בשוק השחור

ולם בורנשטיין היה זקוק לכסף נוסף, כדי לשלם את חובו לתבורי, את העודף הדרוש מצא בצורה פשוטה לא פחות מקודמתה. לפי החסכם בינו לבין שק"ם, היה מוסד זה צריך לספק לו את הסוכר הדרוש ליצור,

המתחרים יעקוב תבורי, לשעבר בעל חציית מפעל טמפו, ושמואל נוימן, לשע- בר מנהל הפנקסים של טמפו, מקשיבים לדברי הפרקליטים במשפט שחוגש נגד טמפו על הברחת סוכר לשוק השחור. הנאשם היוקרי, בורנשטיין, חאשים אותם בקנוניה נגדו, לצורכי התחרות. מסחרית. מפעלים רבים בארץ, מלבד טמפו, חברויו סוכר.

בשוק השחור. באופן פורמלי זה הודה בורנשטיין באישום זה. אולם כשליף פרטיית הכחיש אותו. טען הוא: "עברתי לכל היותר עבירה טכנית. הוצאתי אמנם את הסוכר למטרה שלא היה מיועד לה, אולם סיפקתי לצבא את המשקאות כמולד משק"ם דרש אותם, והכנסתי בהם את הסוכר הדרוש."

אם הלך הסוכר לשוק השחור, במחיר 1800 ל"י, ואם החזיר אותו בורנשטיין אחר- כך במחיר 1200 ל"י (המחיר הנוכחי בשוק השחור), הרי הרחיב בעיסקה זו 21 אלף ל"י. אולם קרוב לדאי שבורנשטיין לא עשה זאת. הוא פשוט הגדיל את חוב-הסוכר שהיה חייב למשרד והתעשייה, ממ, שיד לגלגל כמות זו. כך הגדיל את ההון החוזר שלו ב-63 אלף לירות.

בצורה זו זכה בורנשטיין בסך הכל הודות להסכם עם שק"ם לתון חוזר, חופשי מריבית, בסך 203 אלף לירות. כשנתברר הדבר, נתעוררה שאלה פשוטה: מדוע הסכימו פקידים שק"ם לעיסקה כולה, ובמיוחד ל- אספקת הסוכר מראש?

בעקבות עסקותיו של בורנשטיין, שנעשו בינו לבין פקידים בכירים של החברה ה- ממסלתית, נערכה חקירה פנימית במוסד. כתוצאה מחקירה זו פוטר אחד הפקידים,